

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2018

Forord

BFI er et beredskapsutvalg for finanssektoren. I en krisesituasjon skal BFI varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse dem. Store forstyrrelser i den finansielle infrastrukturen med bortfall av tjenester som fører til at større deler av befolkningen ikke får tilgang til nødvendige betalingsmidler, handelen stopper opp og/eller finansiell stabilitet trues, vil utløse mandatet til BFI. Aktørene som opererer kritiske systemer og kritisk infrastruktur for finanssektoren i Norge er representert i BFI. Dette omfatter også myndighetene og institusjoner som har beslutningsansvar på tvers av bransjen som Finans Norge.

Her følger årsrapport for virksomheten i BFI i 2018.

Oslo 29. mars 2019

Olav Johannessen
Leder av BFI
Seksjonssjef
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Finanstilsynet

Sekretariatet for BFI
Finanstilsynet
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
v/ tilsynsrådgiver Åshild Johnsen
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo
Tlf.: 22939702/99293046

1. Innledning

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. Norges Bank hadde ledelse og sekretariat for BFI fram til 31. mai 2010. Fra 01. juni 2010 ble ledelse og sekretariat overført til Finanstilsynet.

I henhold til mandatet har BFI to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og å koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet. Samlet representerer BFIs medlemmer en faglig kompetanse om finansiell infrastruktur på høyt nivå. Ved hendelser skal BFI være bindeleddet mellom involverte aktører og myndighetene og sørge for at kommunikasjonen og informasjonen er på et riktig nivå.

Mandatet for BFI følger i vedlegg 1.

BFI har etablert en rutine for å varsle, informere og koordinere tiltak i krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. Rutinen inneholder blant annet en fast agenda for møter i BFI i en krisesituasjon. I tillegg har BFI etablert varslingslister med kontaktopplysninger for alle som er med i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og distribueres regelmessig til alle medlemmer, varamedlemmer og observatører i BFI.

2. Representasjon

BFI er sammensatt av representanter fra ulike myndighetsorganer og sentrale aktører som er brukere av og/eller har operativt ansvar for, finansiell infrastruktur. BFIs representanter er fordelt på 16 faste medlemmer, 10 direkte varamedlemmer og 9 observatører. Faste medlemmer har møteplikt, men kan bli representert med sitt direkte varamedlem ved nødvendig møteforfall. Observatører har møterett.

Sammensetningen av utvalgets medlemmer og observatører er et resultat av en vurdering av hvordan finansiell stabilitet kan bli påvirket av enkle eller sammensatte hendelser. Hvis BFI finner det nødvendig, vil utvalget også trekke på relevant kompetanse fra andre aktuelle aktører.

I 2018 var det utskiftning av to faste medlemmer i BFI. I begge tilfeller gikk varamedlemmet inn som fast medlem og nytt varamedlem ble oppnevnt.

3. Utvalgets arbeid i 2018

I 2018 gjennomførte BFI tre ordinære møter og en øvelse.

3.1 Hendelsesrapportering til BFI

På BFI-møtene gjennomgås:

- Hendelsesrapporter fra Finanstilsynet. Finanstilsynet gjør et hensiktsmessig uttrekk fra IKT-hendelsesrapporteringen til Finanstilsynet som grunnlag for rapportering av hendelser til BFI.
- Hendelsesrapportering fra bankenes felles avregningssystem, Norwegian Interbank Clearing System (NICS).
- Hendelsesrapportering fra Norges Banks oppgjørssystem (NBO).
- Nordic Financial CERT(NFCERT)s siste kvartalsrapport som presenterer et bilde av trusselsituasjonen knyttet til cyberangrep mot finanssektoren.

Det ble rapportert omtrent samme antall IKT-hendelser til Finanstilsynet i 2018 som i 2017, men ingen hendelser satte større deler av betalingsinfrastrukturen ut av spill i lengre perioder. Stabiliteten til betalingstjenestene var tilfredsstillende i 2018 og bedre enn året før. Det ble rapportert få sikkerhetshendelser.

I 2018 ble en hendelse i avregningen mellom bankene klassifisert som kritisk. Hendelsen medførte at morgenavregningen ble postert dobbelt i Norges Banks oppgjørssystem. Feil postering i oppgjørssystemet ble korrigert på formiddagen samme dag.

Det var god regularitet på kommunikasjonen mot det internasjonale betalingssystemet SWIFT og det internasjonale oppgjørssystemet CLS.

Angrep fra nettbanktrojanere med forsøk på å svindle kundene økte noe i 2018, fortrinnsvis grunnet trojaneren Retefe som ble aktivisert mot kunder av nettbanker i Norge. Omfanget av svindel gjennom ulike typer phishing-scenarier for å manipulere brukeren til å betale, var høyt gjennom hele året.

3.2 Beredskapsarbeidet i BFI

Oppfølging av funn fra øvelsene i 2016 og 2017.

BFI har i 2018 fulgt opp resterende funn fra øvelsen i 2016 og funn fra øvelsen i 2017. Noen funn er kvittert ut basert på at kartlegginger og/eller rutineendringer er gjennomført. For resterende funn er ansvar plassert, og de følges opp gjennom BFI-møtene. Et av funnene etter øvelsen i 2017 var behov for å kartlegge mulig utvidelse av kapasiteten i reserverløsningen for betalingskortterminaler. BFI har notert seg at Bits¹ i 2018 har iverksatt et arbeid for å vurdere kravene til kapasitet i reserverløsningen i terminaler i utvalgte bransjer, og oppgjørsansvaret ved langvarig bruk av reserverløsningen.

BFI-øvelse i 2018 i regi av DNB.

BFI ble øvet i en situasjon der flere banker opplevde uregelmessigheter som det var vanskelig å finne årsaken til. I øvelsen ble blant annet sentrale deler av betalingsinfrastrukturen som avregningsløsningen NICS og systemet Swift for sikker meldingsutveksling, rammet. Tjenestene var ikke helt ute av funksjon og kom delvis tilbake igjen gjennom øvelsens forløp, før det på slutten av øvelsen fremkom at betalingsfiler var kompromittert. Scenarioene var bygd opp for å skape stor usikkerhet om hva som forårsaket problemene i den finansielle infrastrukturen. BFI sekretariatet må vurdere når BFI skal varsles og innkalles til møter. I krisehåndteringen må BFI være særlig bevisst på hvilken informasjon man mangler, hvilken informasjon som er usikker og hvilken informasjon som er verifisert. Øvelsen avdekket behov for å:

- kartlegge muligheten for at finansforetak som har problemer med å sende betalingsoppdrag gjennom Swift-systemet, kan utføre dette ved hjelp av andre finansforetak uten samme problemer.
- ytterligere formalisere varslingsrutiner
- oppgradere Nordic Financial CERT(NFCERT)s deltagelse i BFI fra observatør til medlem.

Funnene fra øvelsen i 2018 vil bli fulgt opp gjennom BFIs videre arbeid.

3.3 Øvrige temaer BFI behandlet eller ble orientert om i 2018.

Vurdering av konsekvensene ved streik.

BFIs representanter ble bedt om å vurdere hvilke konsekvenser en streik a'la det som var varslet i lønnsoppgjøret for 2018, vil få når det ikke lenger er en skjermingsavtale i finanssektoren.

Samhandlingsarena for tilsynsmyndigheter, jf. ny sikkerhetslovgivning.

Finanstilsynet informerte BFI om at de var invitert av Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) til å delta i en samhandlingsarena for tilsynsmyndigheter. Hensikten med samhandlingsarenaen er informasjonsutveksling og kompetanseoverføring vedrørende IKT-sikkerhet mellom de ulike

¹ Bits AS, bank- og finansnæringens infrastrukturselskap, eies av FinansNorge og ble etablert 1. april 2016

sektorenes tilsynsmyndigheter. Deltagere i første møte i samhandlingsarenaen var i tillegg til NSM, Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB), Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (NKOM), Petroleumstilsynet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Finanstilsynet.

Kontanternes betydning med referanse til Finansmarkedsmeldingen.

BFI ble orientert om Finanstilsynet og Norges Banks oppfølging av behovet for kontantberedskap. Myndighetene, representert ved Justis- og beredskapsdepartementet og DSB, vurderer fortsatt kontanter som nødvendige i en beredskapssituasjon. Av Finansmarkedsmeldingen fremgår plikten til å yte kontantjenester både i en normalsituasjon og i en beredskapssituasjon. For kontanter i en beredskapssituasjon er det også fastsatt en forskriftsbestemmelse. Finanstilsynet i samarbeid med Norges Bank følger opp foretakenes plikt til å yte kontantjenester både i en normalsituasjon og en beredskapssituasjon.

Oppfølging mot bankene etter hendelsen i Evry 06.10.17.

Finanstilsynet fulgte opp berørte banker (41 banker) spesielt på fem forhold knyttet til denne hendelsen. Finanstilsynet ba bankene redegjøre for duplisering av komponenter i driftsløsningene, grad av separasjon i driftsløsningene, test av kriseløsning, innflytelse på tidspunkt for iverksettelse av kriseløsning og utvidelse av STIP²-grenser.

Swift Customer Security Program.

DNB orienterte BFI om status på sikkerhetsprogrammet Swift Customer Security Program³. Sikkerhetsprogrammet ble etablert av Swift for deres brukere i 2017 etter hendelsene i 2016 som rammet banker og sentralbankers interne systemer for gjennomføring av Swift-transaksjoner. Swift har identifisert 16 obligatoriske sikkerhetskontroller som brukerne skulle implementere i løpet av 2018. I tillegg er det 11 ikke-obligatoriske kontroller, hvor noen av disse antagelig etter hvert vil gjøres obligatoriske. Swift-brukere må gjøre årlig selv-attestasjon hvor de skal angi om de obligatoriske kravene er oppfylt. Swift har utviklet et kjenn-din-kunde-verktøy til vurdering av Swift-brukere.

Orientering om kommende oppdrag som følge av ny sikkerhetslov.

Finanstilsynet informerte om at det ifm ny sikkerhetslov forventes å komme et oppdrag fra Finansdepartementet om å identifisere grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF). Hvert departement har ansvar for å identifisere og holde oversikt over GNFFer innenfor egen sektor. Resultatet av identifiseringen av GNFFer vil så ligge til grunn for det videre arbeidet med å peke ut skjermingsverdige objekter og infrastruktur innenfor sektoren.

Orientering om sektorvis responsmiljø (SRM) for finanssektoren.

Finanstilsynet orienterte BFI om arbeidet med å etablere sektorvis responsmiljø (SRM) for den delen av finanssektoren som er underlagt tilsyn av Finanstilsynet.

DNB presenterte årsrapport for DNBS interbanksystem for 2017.

Bits presenterte årsrapport for NICS for 2017.

² STIP: Stand In Processing – inngår i et avtalt opplegg uten dekningskontroll

³ <https://www.swift.com/myswift/customer-security-programme-csp>

Finanstilsynet presenterte hovedpunkter fra risiko- og sårbarhetsanalysen for 2017 (ROS-analysen) om finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Norges Bank presenterte hovedpunkter fra rapport om finansiell infrastruktur for 2018.

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandatet ble fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000. Finanstilsynet overtok ledelse og sekretariat 1. juni 2010.

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Finanstilsynet skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.